

Basne - Dositej Obradovic

DIVLJA JABUKA I RUZICA

U supljinu divlje jabuke uljeze roj pcela i napuni je meda. Onda se ona pocne ponositi i hvaliti medom u sebi: "Nerazumna i luda gordosti!, rece joj ruza, sto se tudjom slascu ponosis? Ucini ti, ako si kadra, da sladost meda udje u plod tvoj, ako zelis udostojiti se da te ljudi hvale i blagosivljaju".

Pouka - Agelisaju, lakedemonskom vojvodi, pocnu neki koji su u Persiji bili, prikazivati i hvaliti odelo, bogatstvo i velicanstvo cara persijskoga. "Sta vi tu u vetar besedite, rece im ovaj. Kazite vi meni je li on mudriji, iskusniji i kreposniji od mene? I ako to nije, on je nista prema meni"...

Basne - Dositej Obradovic

JELEN

Corav jelen namisli da pase pokraj mora, zdravim okom na suvo okrenut, od strane morske ne bojeci se niceg. Slucajno prolazeci tuda, ribari ga ustrele. "Aj, neverno more, rece uzdisuci, bas ti li me izdade od koga sam se ja nadao da ce me sacuvati!"

Pouka - nikad niko ne moze znati otkuda ga beda i napast mogu snaci. Cesto izbegnemo velike nevolje, a onde gde mislimo da smo van opasnosti, iznenada i naprasno nadje nas nevolja. Razumno je, dakle, svagda se cuvati.

Basne - Dositej Obradovic

JELEN I VINOGRAD

Jelen, bezeci od lovaca, sakrije se u zelen vinograd, a kad prodju lovci, onda on poce cupati lisce i jesti. Opaze lovci gde se loza njoha, pristupe, vide jelena i ubiju ga. "Pravedno stradam, rekne ovaj sav u krvi, jer vredjam lozu koja me je sacuvala".

Pouka - nikad nikoga ne valja vredjati, a najmanje one koji su nam kadgod dobro ucinii i ljubav pokazali.

Basne - Dositej Obradovic

KOMARAC I VO

Komarac stane volu na rog, pak malo potom rece mu: "Ako sam ti tezak, a ti mi kazi, pa cu otici". "Ti meni tezak? Ja te i ne osecam, kao da te i nije na svetu".

Pouka - ovo je za one koji o sebi odvec visoko misle...

Basne - Dositej Obradovic

KONJ I KONJUSAR

Konju je konjugar zob krao i prodavao, a mesto toga cesao ga je i prao na dan dvaput. "Nitkove, rece mu konj, zalud ti mene toliko tares i oko mene lazes, kad ti meni moju uobicajenu zob ne dajes".

Pouka - ovo prilici onima koji ne ispunjavaju svoje duznosti, pak istom misle da s lazi-mazi drugima oci zamazu. Dar i poklon kad si naumio uciniti, ne odlazi. Dvaput dobro cini ko brzo cini.

Basne - Dositej Obradovic

KONJ I MAGARE

Konj i magare putovahu zajedno. Bedno magare, preko mere natovareno, pocne pod bremenom iznemagati; moli konja da mu pomogne i ponese neki deo bremena, jer inace on je gotov izdahnuti. Konj, gord, nece nista da zna ni da cuje, dok magare sasvim ne oslabi i padne mrtvo. Onda njegov gospodar natovari na konja ne samo sve breme, nego i magarcevu kozu. Sad ovaj uvide, no kasno i bez koristi, da bi za njega mnogo bolje bilo da je poslusaio magare i da mu je pomagao.

Pouka - ko je nemilostiv prema zivotinjama, nemilostiv ce biti i prema coveku, samo ako mu se vlast nad njim da...

Basne - Dositej Obradovic

KORNJACA I ORAO

Kornjaca molila orla da je nauči da leteti. Veli joj orao: "Sedi ti s mirom i hodaj tako ponisko kako si i dosad, bolje ce za te biti, jer skladnost tvog tela nije za visinu nacinjena". Nece ova ono sto je za nju, nego sve dosadjuje moleci. Uzme je orao, podigne u visinu, pak je pusti: "Hajde, leti sad!" Pocne ona leteti, ali kako ne valja, padne na zemlju i sva se zgruva.

Pouka - merimo i poznajmo sebe, i ne istimo sto nije za nas...

Basne - Dositej Obradovic

KURJAK I JAGNJE

Kurjak pijase na jednom izvoru, a jagnje ne videci ga, daleko nize na potok dodje da se napije. Kako ga onaj spazi, vikne na njega: "Tu li si doslo da mi mutis vodu, da od tebe ne mogu s mirom ni bistre vode da se napijem!?" "Ta voda, gospodaru, od tebe k meni tece. Kako cu ti je ja zamutiti? To nije moguće", odgovori uzasnuto jagnje. "Ha, ha, po glasu te poznajem, ti li si onaj koji mi se lane u ovo doba rugase?!" "Lane u ovo doba? Pomagaj! Tada me nije bilo na svetu, mati me je oboga proleca ojagnjila". "Vidim da si ti umno i pametno, i da umes dobro odgovarati - rece mu kurjak - no zalud, sve ti to danas preda mnom neće pomoci".

Skoci na njega i prozdere ga.

Pouka - ko te tuzi? Kadija. A ko ti sudi? Taj isti kadija. Ne pitam te vise, znam sta ce ti biti...

Basne - Dositej Obradovic

KURJAK I OVCA

Kurjak, sav izdrpan od pasa, lezase kraj jedne reke. Opazi nedaleko ovcu, pak je pocne moliti da se smiluje na njega, videci ga u takvoj nevolji, i da mu donese malo vode. "Ja bih to lako i rado ucinila, odgovori ovca, no iako si sav izdrpan i osakacen, ipak si kurjak, pak se bojim da nisi gladniji nego zedniji".

Pouka - bogatstvo steci moze i zao i nepravedan covek, moze se sav valjati u slasti i izobilju, visoke nauke i dostojanstva moze zadobiti; ali pravicoscu i vrlinama ukrasiti se, to zlom i nevaljalom srcu nije dato...

Basne - Dositej Obradovic

LAV I MAGARAC

Lav i magarac podju u lov. Magarac svojom vikom poplasi i uzbuni mnogu zivotinju, i ove stanu bezati iz sume; lav, napadajuci ih, nahvata svu silu. Onda magare, ponoseci se, upita lava: "He, sad mi kazi sto ti se cini od mojega glasa?" "Jos pitas, odgovori lav, ga te ne znam ko si, i ja bih se od tvoje vike uplasio".

Basne - Dositej Obradovic

LAV, MAGARAC I LISICA

Lav, magarac i lisica podju skupa u lov s ugovorom da razdele sto ulove. Kad dovoljno lova nalove, lav rekne magarcu da dobitak pametno razdeli. Ovaj razlozi sve na tri jednaka dela, dozvoljavajuci drugima da izaberu sta se kome dopada, dodavsi da ce on s kojim mu drago delom sto ostane zadovoljan biti. "Je li? To li se zove pametno deliti? Pocekaj malo da te naucim paeti!" odgovori mu srdit lav. Pak onda tresne njime o zemlju i raspори mu trbuh. "Deli ti sad", rekne lisici. Ova natovari sve na jednu gomilu, a za sebe ostavi samo jednog zeca, pa kaze lavu sta je cije. "Aj, aj, premudra lisice, ko te nauči tako pametno deliti?" "Magareca budalastina, gospodaru", odgovori ova.

Pouka - misaon i razuman covek ne uci samo od pametnijih od sebe, nego i od samih luda ima se cemu nauciti...

Basne - Dositej Obradovic

LAVICA I LISICA

Lisica je kudila lavicu zato sto ova retko, i po jedan porod radja. "Retko, i po jedan, odgovori lavica, ali kad rodim, a ja lava rodim".

Pouka - nije u mnogomu dobro...

Basne - Dositej Obradovic

LISICA I GAVRAN

Gavran nadje negde komad mesa i drzase ga u kljunu, stojeci na drvetu. Lisica onjusi meso, pritrcki pod drvo i pocne hvaliti gavrana, govoreci: "Mili boze, krasne pticice! Lepa perja sto imade.! Da jos ima kakav glas, ne bi nad njom ptice bilo!" Gavranu nije milo bilo da ga lisica, pri tolikoj njegovoj lepoti, za mutava drzi, otvori kljun, pak stane grakati. Padne meso dole, ugrabi ga lisica i prozdere, govoreci i podsmevajuci mu se: "E, moj gavrane! Imas svasta, ali pameti nemas!"

Basne - Dositej Obradovic

LISICA I RODA

Lisica primeti u prolece novopridoslu rodu, pristupi k njoj i zaprosi je da joj sto lepo, iz daljnih mesta kroz koja ona prolazi, kaze. Onda ova otegnu dugacko i prostrano kazivanje, kakve se bare i ritovi u Indiji i u Egiptu nahode, i kakve su u njima zabe; predje u Kipar, cuvenu Grcku, Makedoniju i Dalmaciju pa kaze kakve su tuda planinske zabe i zelene zabice sto se i na drvece penju, i kakvoga su koje ukusa. "Ala si ni za sta, kad iz tolikih mesta drugo kazati ne znas nego kakve su gde zabe", rece joj lisica, okrene joj rep i ode.

Pouka - razuman svugda gleda da sto pametno vidi, pozna i nauci, kakovi su gde ljudi, njihove naravi, obicaje i upravu, nauke, umetnosti, zanimanja i zabave... Ko trazi razum, razumniji kuci dodje, a lud se ludji vrati nego sto je kad podje...

Basne - Dositej Obradovic

LISICA I TIGAR

"O, da mi je tvoja snaga i brzina, rece lisica tigru, veoma bi mi drago bilo!" "A zar za moju sarenu kozu ne maris? rece joj tigar. Onda bi se pokazala i spolja susta kakva si iznutra: lukava i sarena". "Na tome ti lepo hvala! odvrati ova. Ja ne zelim da se pokazem takva kakva sam".

Pouka - Nema ti gore, bednije ni skarednije, od svagdasnjeg zivota u pritvorenosti, a to onde more biti , gde liscije pogane naravi preovladavaju...

Basne - Dositej Obradovic

MAGARAC I EZOP

Magarac opazi Ezopa gde hoda po polju, posmatra sta zivotinje cine i otuda sastavlja svoje basne i daje ih ljudma za pouku. Pristupi i rece mu: "Cujes li, Ezope! Ti cesto mene u tvojim basnama spominjes. Barem napisi da sam i ja kadgod sto pametno rekao i ucinio!" Na to mu Ezop, smejući se, odgovori: "Onda bih ja bio magarac, a ne ti!"

Pouka - jedan francuski kralj, prolazeci pokraj kujne, vidi tu momce gde okreće razanj i peva. Zapita ga zasto je tako veseo. "Zar ne bih bio veseo kad mi je dobro kao i kralju?" odgovori mladice, ne znajući s kim govori. "Kako to?" zapita opet kralj. "Eto kako, pridoda mali. Nas kralj ima sto njemu potrebuje, a ja imam sto meni"...

Basne - Dositej Obradovic

MEDVED I MAJMUN

Medved se hvalio da je dobre naravi, jer nikakvu zivotinju mrtvu ne jede. Na to mu majmun odgovori: "Ako hoces da si dobar, u zive ne diraj, a s mrtvima cini sta ti drago".

Pouka - Na isti nacin moze se ovo reci i onima sujevernima, koji od zivih nepravedno uzimaju, a mrtvima za dusu daju.

Basne - Dositej Obradovic

MUDRAC I VO

Nekakav vo htio da pije vode te, posto nadje pod nekom strehom nesto malo na dnu nekakva lonca, on uvuce glavu u lonac da se napije.

Ali posto se napio, nije mogao da izvuce glave, te se stade muciti. Dodje gazda, pa kad ga ugleda, stade zapomagati. Dotrcase seljani, ali ne znaju kako da ga oslobode. Uto evo ti jednoga najpametnijeg, te ce reci: "Pa odsijecite mu glavu". Svi skocise te odsjekose volu glavu, ali se stadose muciti kako glavu da izvuku. "Pa i to je lako", rece onaj, "razbijte lonac." - "Pravi mudrac", rekose seljani, te i lonac razbise.

Basne - Dositej Obradovic

PAPAGAJ I DRUGE PTICE

Papagaja donesu iz Indije u jedan vilajet gde njih nema. Kupi ga veliki gospodin i da ga staviti u pozlaceni kavez. Druge ptice, cudeci se tolikoj otmenosti, skupe se oko njega i pocnu ga pitati drze li njega u tolikom postovanju u zemlji rodjenja njegovog. "Ne, odgovori on, onde smo mi kao i ostale ptice, bas kao i vi ovde." "A kako to biva, dodadu drugi, da se tebi ovde u inostranoj zemlji tolika slava i cast ukazuje?" "Zar vi ne znate, odgovori onaj, da pravo dostojanstvo malo se kad u svojoj otadzbini kako valja pripoznaje?"

Basne - Dositej Obradovic

PAS I NJEGOVA SENKA

Pas, noseći parce mesa, prolazase pokraj jedne reke. Opazi u reci senku svoju i pomisli da je to drugi pas s mesom. Ucini mu se onaj komad mnogo veci, zaleti se da ga ugrabi, upusti svoj komad, te mu ga odnese voda, pak ostane cudeci se kako u jedan mah oba komada propadose.

Pouka - ne vidi se ono sto se ima, zato sto se gleda ono sto se zeli...

Basne - Dositej Obradovic

PETAO I DRAGI KAMEN

Petao, ceprkajući, naše dragoceni dijamant. Hoće da ga ize, ne može, nije za jelo. Tada počne govoriti: "Steta, ovako lepa stvar, a ništa ne valja! Više bih voleo naci jedno zrno jecma nego hiljadu ovakvih blistavih kamenova. Sad vidim da su bez pameti ljudi koji toliko mare za jednu star sto niti se da izesti niti popiti!"

Pouka - dragi kamen ovde znaci mudrost i nauku, a petao i njegovo govorenje predstavljaju onoga koji ništa ne postuje osim sto je prijatno njegovim telesnim culima.

Basne - Dositej Obradovic

PSI

Gladni psi opaze u reci koze koje su kozari tu metnuli da se kisele. Radi bejahu da ih jedu, no ne moguci zbog dubine vode njima pristupiti, dogovore se da prvo ispiju vodu, a potom da izedu koze. I tako pijuci puknu pre nego sto do koza dodju.

Pouka - budalast save ne samo da nema dejstava, no i u pogibao ljude dovodi.

Basne - Dositej Obradovic

SLAVUJ I JASTREB

Slavuj pojase u prolece i uveseljavase svakoga koji ga cujase.

Uhvati ga jastreb i hoce da ga ize. "Nemoj me ubijati, veli mu slavuj, vidis kako me ljudi rado slusaju i nazivlju me slatkim prolecnjim pevacem!" "Sta je meni do proleca i do onih koji te slusaju! Ja se staram samo o tome kako cu svoj trbuh napuniti".

Pouka - mudrost, nauka, slava i vrlina, sve je to nista za one koji sve svoje blazenstvo traze i nalaze u canku i u bokalu. Kad je njima samo trbuh pun, svemu se ostalom oni smeju i rugaju.

Basne - Dositej Obradovic

SLAVUJ, KUKAVICA I MAGARAC

Salvuj u prolece po obicaju pojase. Veli mu kukavica: "Hoces da se opkladimo da ja lepse od tebe pevam?" "Ako hoces, hajde, ali ko ce nam biti sudija?" "Eno onaj koji onde pase, vidis kolike su mu usi!" odgovori kukavica.

Pocnu pojati, ali sta magarac zna sta je slavujemo pojanje! On kaze da kukavica lepse kuka. Izgubi slavuj opkladu. No utesi ga pastir, govoreci: "Ne stidi se, mili slavuju, za tebe je veca cast da se tvoje pojanje magarcima ne dopada".

Pouka - kad bi svi ljudi bili dovoljno i razumni i pravdoljubivi, ne bi bilo medju njima kavge ni nesuglasica, i mnogo bi bolje za sve njih bilo. No nedostaje nekom jedno, nekom drugo, a nekom i obadva.

Basne - Dositej Obradovic

STARAC I SMRT

Starac nosase breme drva. Veoma zamoren, zbacio breme, govoreci:
"He, prokleta smrti, gde si te ne dodjes da me uzmes s ovog sveta,
da se ne mucim!" Kad eto ti smrt stane pred njega, onako ruzna kao
sto je opisuju, pa ga pita sto je zove. "Ta nista, odgovori siromah
starac uplasen, vise bih voleo da nisi dosla, ali vec kad si ovde,
pomoz mi da natovarim ovo breme na ledja, da stignem brze kuci,
jer me cekaju".

Pouka - nikome nije milo umreti, makako bedno ziveo...